

**FORENZIČNO
INTERVJUIRANJE DJECE
ŽRTAVA I SVJEDOKA:
NICHD PROTOKOL**

Struktura i
sadržaj
NICHD
protokola

Prof. dr. sc.
Gordana
Buljan
Flander

ISTRAŽIVANJA DJEČJEG RAZVOJA

- Provedena istraživanja ukazuju na važnost prikupljanja informacija:
 - što prije nakon spornih događaja
 - što više informacija dobivenih kroz slobodni narativ djeteta korištenjem otvorenih pitanja
 - što manje informacija unesenih od strane ispitivača
 - priprema djeteta za proces (objašnjavanje uloga i pravila)

ZAŠTO JE NAGLASAK NA OTVORENIM PITANJIMA? (2)

- **Rizičnost da/ne pitanja i sugestivnih pitanja -**
potiču slaganje neovisno o točnosti (posebno kod
djece mlađe od 6 godina)

(npr. Brady, Poole, Warren i Jones, 1999; Cassel, Roebbers i Bjorklund, 1996; Ceci i Huffman, 1997; Goodman i Aman, 1990; Oates i Shrimpton, 1991; Poole & Lindsay, 1998; Robinson i Briggs, 1997)

KORIŠTENJE OTVORENIH PITANJA KOD MALE DJECE

- Djeca već u dobi od 4 godine mogu iznijeti značajnu količinu forenzično važnih informacija o navodnom zlostavljanju odgovaranjem na otvorena pitanja (Lamb, Sternberg, Orbach, Esplin, Stewart i Mitchell, 2003)
- S dobi se povećava detaljnost iskaza, međutim udio detalja dobivenih kroz otvorena pitanja se ne mijenja

NICHD PROTOKOL

- The National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) Protocol (2000-2011)
 - Najpoznatiji i najistraživaniji sustav ispitivanja
 - Razvijen na temelju spoznaja o dječjem razvoju – jezične sposobnosti, pamćenje, sugestibilnost, forenzične potrebe, ponašanje ispitivača, učinak stresa i traume
 - Razvijen od strane time istraživača, ispitivača, policajaca i pravosudnih stručnjaka

NICHD PROTOKOL (2)

- Nezavisne studije u četiri zemlje potvrđuju njegovu učinkovitost u povećanju kvalitete dobivenih informacija (Cyr i sur., 2006; Lamb i sur., 2006; Orbach i sur., 2000; Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin i Mitchell, 2001)
- Ispitivači koji se oslanjaju na ovaj protokol koriste:
 - **tri puta** više otvorenih pitanja
 - **dva puta** manje zatvorenih ili sugestivnih pitanja
 - otprilike **pola** forenzično relevantnih detalja i **80%** početnih razotkrivanja spolnog zlostavljanja dobiveno poticanjem slobodnog dosjećanja
 - **povećanje poticajnih i podržavajućih komentara** – poticanje spremnosti na suradnju i dosjećanja

FAZE INTERVJUA (1)

1. Uvod

2. Uspostava odnosa

3. Ispitivanje epizodičkog pamćenja

4. Prelazak na pitanja relevantna za slučaj

5. Istraživanje slučaja

6. Pauza

FAZE INTERVJUA (2)

7. Dobivanje informacija koje dijete nije spomenulo

8. Ako dijete ne spomene informacije koje ste očekivali

9. Informacije o razotkrivanju

10. Završavanje

11. Neutralna tema

1. FAZA: UVOD

- Predstavljanje sebe (i ostalih prisutnih u prostoriji ako ih ima)

„Moje ime je _____. Moj posao je pričati s (djecom/mladima) o stvarima koje su im se dogodile.“

- Predstavljanje svoje uloge i tijeka razgovora
- Objašnjenje postupka snimanja
- Započinjanje razgovora s pitanjima za upoznavanje kako bi se dijete opustilo i osjećalo ugodno

OBJAŠNENJE TEMELJNIH PRAVILA

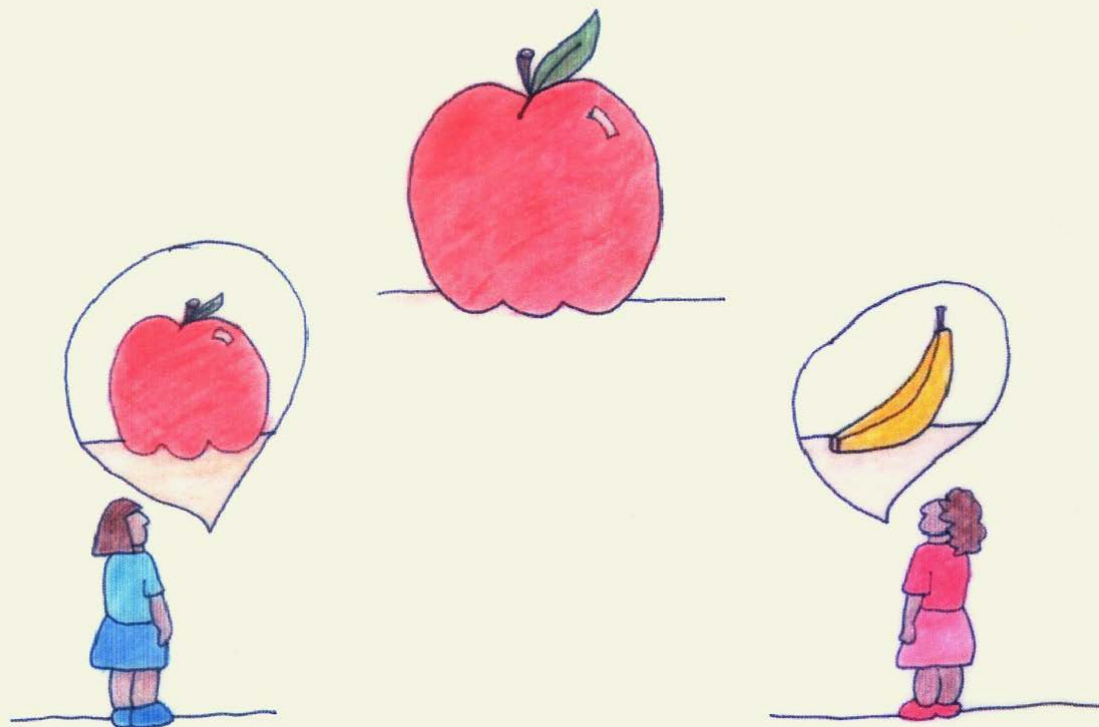
- Ispitivanje sposobnosti razlikovanja istine i laži

„Želim biti siguran/na kako znaš razliku između onoga što jest i što nije istina/što je stvarno, a što nije.“

- Ispitivanje razumijevanja moralnih posljedica laži

Lyon/Saywitz Materials for Interviewing Professionals

TRUTH VS. LIE TASK

Ovdje je jedna slika. Pogledaj hranu na slici-koja je vrsta hrane na njoj.

OK, to je _____.

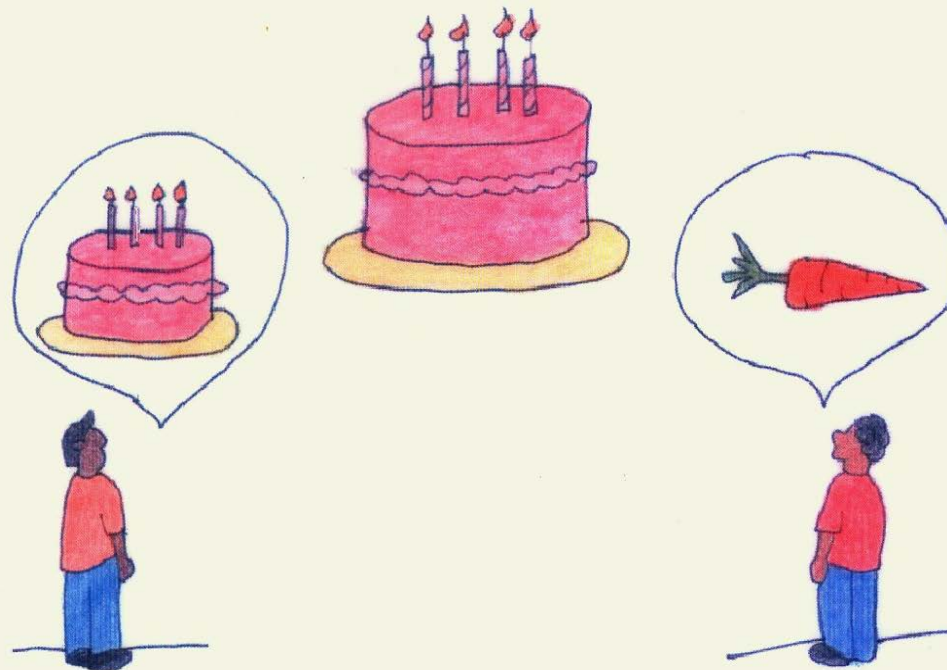
POSLUŠAJ što su ove djevojčice rekly o (odgovor djeteta). Jedna od je rekla **LAŽ**, a druga **ISTINU**, a ti ćeš mi reći koja je rekla istinu.

(djevojčica s lijeva) **OVA** djevojčica je pogledala u _____ i rekla: „**OVO JE** ___ odgovor djeteta“

(djevojčica s desna) **OVA** djevojčica je pogledala u (odgovor djeteta) i rekla: „**OVO JE BANANA.**“

Koja je djevojčica rekla **ISTINU**?

TRUTH VS. LIE TASK

Ovdje je sljedeća slika. Pogledaj hranu na slici-koja je vrsta hrane na njoj?

OK, to je (odgovor djeteta).

POSLUŠAJ što su ovi dječaci rekli o (odgovor djeteta). Jedan od njih će reći **LAŽ**, a drugi **ISTINU**.

(dječak s lijeva) **OVAJ** dječak je pogledao u (odgovor djeteta) i rekao: „**OVO JE** (odgovor djeteta).“

(dječak s desna) **OVAJ** dječak je pogledao u (odgovor djeteta) i rekao: „**OVO JE MRKVA.**“

Koji je dječak rekao **LAŽ**? (ispravan odgovor je dječak s desna)

MORALITY TASK

Ovdje je ravnatelj škole. On želi saznati što se dogodilo ovim dječacima.

JEDAN od ovih dječaka će **UPASTI U NEVOLJU** zbog onoga što je rekao, **A TI ĆEŠ MI REĆI** koji će **UPASTI U NEVOLJU**.

POGLEDAJ (ime djeteta)

(dječak s lijeva) Ovaj dječak govori **ISTINU**.

(dječak s desna) Ovaj dječak govori **LAŽ**.

Koji će dječak **UPASTI U NEVOLJU**? (ispravan odgovor je dječak s desna)

MORALITY TASK

Ovdje je školska liječnica. Ona želi saznati što se dogodilo ovim dječacima.

JEDAN od ovih dječaka **ĆE UPASTI U NEVOLJU** zbog onoga što je rekao.

POGLEDAJ (ime djeteta)

(dječak s lijeva) Ovaj dječak govori **LAŽ**.

(dječak s desna) Ovaj dječak govori **ISTINU**.

Koji će dječak **UPASTI U NEVOLJU**? (ispravan odgovor je dječak s lijeva)

NAKON ZADATAKA...

- *„Vidim da razumiješ što znači pričati istinu. Jako je važno da mi danas govoriš samo istinu. Trebaš mi reći samo stvari koje su ti se doista dogodile.“*

UPOZNAVANJE DJETETA S OSTALIM PRAVILIMA

„Ja ne znam što se dogodilo“ – važno reći sve čega se sjeća

dozvola za ispravljanje – provjera djetetove sposobnost da to učini kod iznošenja netočnih neutralnih činjenica

poticanje djeteta da kaže ukoliko nešto ne zna, ne razumije ili se ne sjeća – provjeriti djetetovu sposobnost da to učini

objašnjavanje djetetu da ponavljanje pitanja ne znači da je nešto pogrešno reklo ili mu ne vjerujete nego je ispitivač možda zaboravio kako je to već pitao, zbunio se ili treba pojašnjenje

dopustiti djetetu da ne odgovori na neugodna pitanja "upravo sada"

2. FAZA: USPOSTAVA ODNOSA

„Reci mi o stvarima koje voliš raditi.“

„Sada te želim bolje upoznati.“

3. FAZA: ISPITIVANJE EPIZODIČKOG PAMĆENJA

- Poticanje djeteta da ispriča o nekom neutralnom događaju postavljajući otvorena pitanja
 - pitati dijete neka kaže o specifičnom događaju od početka do kraja – npr. rođendan, prvi dan škole, blagdan (mogućnost opsežnog opisa i provjera pamćenja)
- Jučer ili danas
 - ukoliko dijete nije u mogućnosti opisati specifični događaj – pitati što je radilo „jučer“ odnosno „danas“ (mlađa djeca)
 - *„Reci mi sve što ti se jučer dogodilo, od kad si se probudio do kada si išao u krevet“.*

4. FAZA: PRELAZAK NA PITANJA RELEVANTNA ZA SLUČAJ

- *„Sada kada sam te bolje upoznao, želim da pričamo o tome zašto si ovdje danas.“*
- Prije intervjua definirati specifična pitanja temeljena na informacijama koje ste prethodno prikupili
 - početi s pitanjima otvorenog tipa: npr. *zna li zašto razgovara s Vama*
 - pokazati kako znate da se nešto možda dogodilo i pitati dijete što se dogodilo (upotrijebiti ovu tehniku ukoliko dijete ne reagira, ne odgovara na inicijalno pitanje o razlogu dolaska)
 - unaprijed osigurati da pitanja sugeriraju minimalan broj detalja
 - istaknuti kako niste bili na mjestu događaja i ne znate što se dogodilo
 - postupno postavljati sve usmjerenija pitanja (metodom lijevka), radije nego odmah postavljati direktna pitanja

4. FAZA: PRELAZAK NA PITANJA RELEVANTNA ZA SLUČAJ (2)

- Ako dijete daje informacije povezane s doživljenim zlostavljanjem, razjasniti je li to bio izoliran događaj ili je bilo više događaja
- **Ne pitati** malu djecu **koliko se to puta dogodilo**
- Fokusirati se na najnoviji događaj i pokušati pitanjima za pojašnjavanje dobiti što više informacija o događaju prije prelaska na drugi događaj
- Ako dijete ne govori o zlostavljanju, ispitivač treba razmotriti treba li nastaviti ispitivanje ili prekinuti intervju
- Zapamtiti, zlostavljanje se možda nije dogodilo
- Ako informacije iz drugih izvora snažno potvrđuju hipotezu o zlostavljanju (npr. fotografije, zlostavljačevo priznanje) fokusirana pitanja su manje rizična – moguće je postaviti djetetu direktna pitanja o događaju za koji postoje jasni dokazi

5. FAZA: ISTRAŽIVANJE SLUČAJA

- Jednom kada je dijete dalo informacije vezane za zlostavljanje, ispitivanje nastaviti na način koji potiče opisne odgovore:

Razdvajanje događaja

- Namjera da se svaki događaj istraži zasebno – *„Je li se to dogodilo jednom ili više puta?”* – krenuti od posljednjeg puta kada se to dogodilo

Poziv

- Otvoreni poticaji
- *„Reci mi sve što se dogodilo, od početka do kraja, čak i najmanje pojedinosti za koje misliš da nisu bitne.”*

Opis

- Traženje opisa
- *„Što se sljedeće dogodilo?”; „Reci mi više o tome.”*

ISTRAŽIVANJE SLUČAJA (2)

■ Usredotočiti se na:

Vremenske
sekvence

- „Reci mi sve što se dogodilo od _____ do _____.”

Osjete

- „Razmisli o _____. Reci mi o stvarima koje si vidio/ zvukovima koje si čuo...”

Ključne
činjenice

- „Pričao si o _____ (pitati za specifične detalje).”

ISPITIVANJE SLUČAJA (3)

- Pitanja otvorenog tipa
 - „Reci mi sve o tome.”
- Usmjereni pitanja o informacijama koje je dijete spomenulo
- Razdvajanje događaja
 - „Je li se to dogodilo jednom ili više puta?”
 - ukoliko dijete odgovori više puta, početi ispitivati o posljednjem događaju
 - „Reci mi sve o posljednjem putu kada se to dogodilo“.

6. FAZA: PAUZA

- Korisno je koristiti pauzu, odnosno odmor, posebice kada drugi promatraju razgovor
 - objasniti djetetu zašto koristimo odmor
 - provjeriti jeste li dobro shvatili što Vam je dijete ispričalo
- Tijekom pauze:
 - pregledati dobivene informacije, provjeriti nedostaje li nešto
 - isplanirati ostatak intervjua, zabilježiti moguća fokusirana pitanja

7. FAZA: DOBIVANJE INFORMACIJA KOJE DIJETE NIJE SPOMENULO

- Ukoliko forenzično važna informacija i dalje nedostaje, ispitivač može pitati usmjerena pitanja
- Smjernice:
 - ukoliko postoje saznanja da je dijete već otkrilo informacije ukazati na saznanja iz toga razgovora
 - kada god je moguće, **uparivati** otvorena pitanja i poticaje: „Kad si mi govorila o ___ rekla si (usmjereno pitanje)?“ „Reci mi više o tome.“
 - ukoliko dijete kaže kako se nekom povjerilo o incidentu, pitati dijete da kaže sve što se dogodilo

- **Važno je uparivati otvorena pitanja („Reci mi više o tome“) kada god je to moguće**
- **Općeniti format pitanja usmjerenih na informacije koje dijete nije spomenulo:**
 - „Kad si mi govorila o _____ rekla si _____. (usmjereni pitanje)?“ „Reci mi više o tome.“
 - „Govorila si mi o igralištu. Je li još netko vidio što se tamo događalo?“ „Tko? Reci mi više o tome.“

8. FAZA: AKO DIJETE NE SPOMENE INFORMACIJE O KOJIMA POSTOJE SAZNANJA

- Koristiti samo upite koji su relevantni
- Ako znate za razgovore gdje su te informacije bile dobivene, možete to spomenuti:

„Čuo/la sam da si pričao s [] u [mjesto/vrijeme]. Reci mi o čemu ste pričali.“

„Da li ti se nešto dogodilo kada si bio u [vrijeme/mjesto]? Reci mi sve što znaš o tome.“

9. FAZA: INFORMACIJE O RAZOTKRIVANJU

- Na kraju razgovora prijeći na informacije o razotkrivanju
 - *„Rekao si mi zašto si danas došao ovdje na razgovor. Dao si mi puno informacija i pomogao da saznam što se dogodilo.“*
- Primjeri:
 - *„Reci mi što se dogodilo nakon [posljednjeg incidenta].“*
 - *„Da li netko drugi zna što se dogodilo?“*
 - *„Reci mi sve o čemu ste razgovarali.“*

10. FAZA: ZAVRŠAVANJE

- Rezimirati razgovor i privesti ga kraju – zahvaliti djetetu na uloženom naporu, a ne na sadržaju razgovora
 - *„Rekao/la si mi puno stvari danas i želim ti zahvaliti što si razgovarao/la sa mnom.“*
 - *„Ima li još nešto što mi želiš reći?“*
 - *„Imaš li još nekih pitanja koja me želiš pitati?“*

11. FAZA: NEUTRALNA TEMA

- Na kraju razgovora prijeći na neutralnu temu
- Primjer:
 - „Što ćeš danas raditi kada odeš odavde?“
- Završiti razgovor i zahvaliti djetetu na sudjelovanju

HVALA NA PAŽNJI...